

Słowa kluczowe: Biskup H. Przeździecki, organizacja diecezji, kuria diecezjalna, Sąd Biskupi, kolegiaty, seminarium, Synod diecezjalny, Neounia

Keywords: Bishop H. Przeździecki, organization of diocese, diocesan curia, bishop's court, chapters, seminaries, diocesan synod, Neo-Union

Ks. Roman Krawczyk

UNIwersytet PRZYRODniczo-HUMANISTYCZNY W SIEDLCACH

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY

ORCID: 0000-0001-8376-0520

GŁÓWNE PROBLEMY DIECEZJI SIEDLECKIEJ PO ODZYSKANIU NIEPODLEGŁOŚCI W PISMACH I DZIAŁANIACH BP. HENRYKA PRZEŹDZIECKIEGO

Biskup Henryk Przeździecki był jednym z najbardziej aktywnych hierarchów Kościoła katolickiego w okresie międzywojennym. Za sprawą jego zapobiegliwości przechowano w Siedleckim Archiwum Diecezjalnym wiele ważnych dokumentów dotyczących Kościoła w międzywojennej Polsce. Dzięki temu udało się odtworzyć dzieje zlikwidowanej w 1867 r. diecezji. Działalność bp. Przeździeckiego cechowało przede wszystkim solidarne, wspólne działanie dla dobra Kościoła, Polski i Polaków. W Liście pasterskim z 21 listopada 1918 r. pisał między innymi:

Dawniej Polskę budował jeden stan szlachecki, obecnie do budowy stają wszystkie stany, nikogo nie wyłączając. Będziemy mieli taką Polskę, jaką sami uczynimy... Widząc, że wszelkie zło u nas ma swe źródło w niezgodzie, jako hasło pasterzowania swojego wybrałem: „Unitis Viribus”, to jest Wspólnymi Siłami złączeni pracujemy zawsze! Nasza siła w jedności. Kto chce nas dzielić i do walki bratobójczej pobudzać – ten wrogiem naszej Ojczyzny, naszej przyszłości (Przeździecki, 1928, s. 19).

W dniu objęcia rządów w diecezji, 30 listopada 1918 r., tak pisał do ówczesnego naczelnika państwa, Józefa Piłsudskiego:

Zawiadamiam, że w dniu dzisiejszym objąłem zarząd męczeńskiej za wierność Bogu i Ojczyźnie diecezji podlaskiej, i że oddając całego siebie na służbę Bogu i Narodowi, pragnę i gorąco błagam Matkę Najświętszą, aby nasza, Ojczyzna złączona, wolna, niepodległa, była budowana „Unitis Viribus” przez wszystkie jej dzieci, nikogo nie wyłączając (Dmowski, 2013, s. 16).

I na koniec warto przytoczyć jeszcze jedno zdanie z testamentu biskupa: „Modliłem się szczególnie o jedność kościelną dla wszystkich, aby była jedna owczarnia i jeden pasterz, aby w tej owczarni Chrystusowej wszyscy się społecznie miłowali” (tamże, s. 405).

Przytoczone wyżej słowa bp. Przeździeckiego – potwierdzają, że był oddany sprawom zarówno Kościoła jak i państwa, że było mu bliskie dobro wszystkich Polaków – „nikogo nie wyłączając”. Historia Polski we wszystkich jej okresach – w tym także w czasach, które dziś przeżywamy – dowodzi, jak ważne jest działanie Unitis Viribus.

Uważam, że właśnie dziś warto przypomnieć niezwykle postać bp. H. Przeździeckiego. Taką próbę podjąłem w niniejszym artykule. Składa się on z czterech części.

Podjęta przeze mnie wieloaspektowa tematyka ma na celu ukazanie niezwykle trudnych problemów, które spoczęły na barkach pierwszego biskupa podlaskiego we wskrzeszonej, przez papieża Benedykta XV, po czasach zaborów i I wojny światowej, diecezji siedleckiej.

BIOGRAFIA

Biskup Henryk Przeździecki urodził się 17 listopada 1873 r. w Warszawie (Niebielski, 2012, s.719–721; Błoński, 1989, s. 156–163; Jarmoch, Bylina 2018, s. 90–97). Po ukończeniu studiów teologicznych w Seminarium Duchownym w Warszawie został wyświęcony na kapłana 22 grudnia 1895 r. Święcenia kapłańskie otrzymał z rąk bp. Kazimierza Ruszkiewicza, sufragana warszawskiego. Kolejne studia teologiczne w latach 1897–1901 odbywał w Akademii Teologicznej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra teologii. Po powrocie do kraju pracował jako wikariusz w Makowie, Warce, Przybyszewie, następnie jako kapelan szpitala na Pradze, a od 1903 r. pełnił funkcję wykładowcy w Seminarium Duchownym w Warszawie. Wykładał dyscypliny teologiczne, nauki społeczne, a także archeologię i ekonomię.

Jednocześnie z pracą naukową brał aktywny udział w pracach społecznych. Od 1905 r. był członkiem Komisji Pracy Społecznej archidiecezji warszawskiej. Był współorganizatorem pierwszego Zjazdu Demokracji Chrześcijańskiej, który odbył się w Warszawie 19–20 kwietnia 1906 r. Dnia 28 grudnia 1910 r. został mianowany proboszczem parafii pod wezwaniem św. Józefa w Łodzi oraz kanonikiem honorowym. Jako proboszcz nadal był bardzo aktywny społecznie. Przyczynił się do wydania tygodników: *Przewodnik Katolicki* oraz *Gromada*, w których sprawował funkcję redaktora.

W 1912 r. wyjechał do Rzymu, gdzie przedstawił papieżowi Piusowi X raport o ograniczeniach Kościoła katolickiego stosowanych przez władze carskie. Po powrocie do kraju został cenzorem ksiąg religijnych i wszedł do komitetu redakcyjnego *Podręcznej Encyklopedii Kościelnej*, w której zamieścił wiele opracowań z zakresu teologii, socjologii i prawa kanonicznego.

Po wybuchu I wojny światowej organizował akcje charytatywne. Był wiceprzewodniczącym Komitetu Niesienia Pomocy Biednym oraz członkiem Rady Głównej Opiekuńczej.

W 1915 r. został mianowany przez arcybiskupa warszawskiego Aleksandra Kakowskiego wikariuszem generalnym archidiecezji warszawskiej. Jako wikariusz generalny prowadził szeroko zakrojoną działalność charytatywną: organizował schroniska i ochronki dla dzieci, prowadził kuchnię tanich obiadów. Arcybiskup warszawski Aleksander Kakowski w specjalnym piśmie tak podziękował ks. Przeździeckiemu za tę pracę w piśmie z 25 sierpnia 1915 r.: „Wyrażam podziękowanie księdzu wikariuszowi generalnemu Henrykowi Przeździeckiemu za gorliwość kapłańską, poświęcenie ponad zwykłą miarę ludzkich sił i za usługi, jakie oddał Kościołowi świętemu i Braciom Kapłanom” (Dmowski, 2013, s. 124).

W 1916 r., wydelegowany przez biskupów polskich, wyjechał do Rzymu celem poinformowania papieża Benedykta XV o sytuacji w okupowanej Polsce. W jed-

nym z listów apostolskich papieża Benedykta XV czytamy: „Tymczasem, gdyśmy się troskali i rozważali inne sprawy dotyczące Polski, dowiedzieliśmy się, zwłaszcza od przysłanego przez was ukochanego syna, księdza Przeździeckiego, o wielkim u was niedostatku i nędzy” (tamże, s. 126). W tym czasie ks. Przeździecki został mianowany prałatem i uzyskał tytuł doktora teologii.

Począwszy od 1917 r. pełni wysokie funkcje w organach, które miały za zadanie zorganizowanie funkcjonowania państwowości Polski. Był najpierw członkiem Tymczasowej Rady Stanu, a następnie Komisji Sejmowo-Konstytucyjnej, która przygotowywała projekt konstytucji (Balicki, 1985, s. 5–6). W latach 1917–1918 na polecenie biskupów jeździł kilkakrotnie do Monachium, do ówczesnego nuncjusza apostolskiego Eugenio Pacellego (późniejszego papieża Piusa XII), aby wyjednać nominację nuncjusza apostolskiego dla Polski. Został nim ks. Achilles Ratti, późniejszy papież Pius XI. Jednocześnie brał udział w pracach nad przygotowaniem konstytucji. W 1918 r. napisał *Wstęp* do dzieła Józefa Buzka pt. *Projekt konstytucji państwa polskiego i ordynacji wyborczej sejmowej* (Buzek, 1918).

W 1918 r. wszedł do Rady Regencyjnej, w której objął referat stosunków z Watykanem. Na tym stanowisku przygotował drogę do zawarcia konkordatu ze Stolicą Apostolską.

Dnia 24 września 1918 r. otrzymał nominację na biskupa podlaskiego. Sakrę biskupią otrzymał z rąk abp. Aleksandra Kakowskiego w Warszawie, 17 listopada 1918 r. Rządy diecezją objął 30 listopada 1918 r., a ingres do katedry w Janowie Podlaskim odbył 5 stycznia 1919 r. Za zgodą papieża Piusa XI z 1924 r. przeniósł stolicę biskupią z Janowa do Siedlec. Papież Pius XI bullą *Pro recto et utili dioecesis regimine* (25 stycznia 1924 r.) ustanowił Siedlce stolicą biskupią, a diecezja została nazwana siedlecką, czyli podlaską. Do zmiany nazwy doszło na mocy Konstytucji apostolskiej *Vixdum Poloniae unitas* z 28 listopada 1925 r., w której ustanowiono nowe granice diecezji w Polsce (Dudka, 1999, s. 51–52). W związku ze zmianą siedziby stolicy biskupiej zbiory archiwalne przewieziono z Janowa Podlaskiego do Siedlec i umieszczono w Archiwum Diecezjalnym.

Jako ordynariusz wykazywał się niezwykle aktywnością duszpasterską. Prowadził rekolekcje kapłańskie, dokonywał rozlicznych wizytacji parafialnych, uczestniczył w uroczystościach seminaryjnych, przewodniczył w kongregacjach dekanalnych, odwiedzał ludzi starych i chorych w szpitalu, więzieniu, w przytułku dla starców, brał udział w pogrzebach kapłanów i zasłużonych ludzi świeckich. W latach 1925–1926 współpracował przy zawarciu konkordatu ze Stolicą Apostolską. Przez wiele lat był sekretarzem generalnym Episkopatu Polski. Od 1936 r. zasiadał w Komitecie przygotowującym zestaw polskich pism na wystawę prasy katolickiej w Watykanie.

Biskup Przeździecki był bardzo mocno zaangażowany w sprawę męczenników z Pratulina. Już w swoim pierwszym Liście pasterskim wzywał do upamiętnienia podlaskich męczenników: „Ślubuję, że nie spocznę, póki nie zacznę i nie przeprowadzę procesu kanonizacyjnego prześladowanych przez schizmę wyznawców Kościoła naszego” (Przeździecki, 1928, s. 22). W 1938 r. rozpoczął proces kanoniczny w sprawie beatyfikacji podlaskich męczenników, powołując w tej sprawie Diecezjalny Trybunał Procesu Informacyjnego. Niestety, śmierć bp. Przeździeckiego, 9 maja 1939 r., jak i okupacja niemiecka uniemożliwiła kontynuację prac Trybunału (Madej, Krawczyk, 2018, s. 343–345).

Niezależnie od działalności duszpasterskiej i organizacyjnej przygotował wiele publikacji, m.in. na temat Unii w Kościele: *O pracy unijnej w Polsce* (Warszawa 1932, 1933²), *Unia florencka* (Pińsk 1937). Opracował też liczne statuty i regulaminy dla stowarzyszeń katolickich, listy pasterskie i przemówienia. Listy pasterskie bp. Przeździeckiego są zawarte w dwóch tomach: *Listy pasterskie i przemówienia 1918–1928* (Poznań 1928) oraz *Listy pasterskie i przemówienia 1928–1938* (Siedlce 1938). W pismach tych zabierał głos z okazji świąt religijnych, rocznic patriotycznych oraz ważnych problemów społecznych. Poruszał problemy narodowościowe, kwestię żydowską, problematykę pracy, obowiązki pracodawców i urzędników. Podkreślał również problematykę istotną dla wychowania młodzieży, miłość ojczyzny, obowiązki obywatelskie.

Zmarł podczas wizyty pasterskiej w Ortelu Królewskim, 9 maja 1939 r. (Szkopowski, 1939, s. 310; Koszt 1939, s. 199). Uroczystą mszę pogrzebową celebrował i obrzędowi pogrzebowym przewodniczył kard. Augustyn Hlond, prymas Polski. W pogrzebie wzięło udział prawie dwadzieścia tysięcy wiernych z całej Polski, ponad dwustu pięćdziesięciu kapłanów podlaskich. Przybyli przedstawiciele stowarzyszeń katolickich, organizacji społecznych, zawodowych i religijnych, a także przedstawiciele władz państwowych.

BISKUP PRZEŹDZIECKI JAKO RZĄDCA DIECEZJI I CZŁONEK EPISKOPATU POLSKI

W Liście pasterskim, wydanym z racji objęcia diecezji podlaskiej, bp Henryk Przeździecki napisał: „Przychodzę do diecezji, w której nie ma ani seminarium, gdziebym przyszłe kapłany wychował, ani kurii, a której był decyzją rządził, ani kapituły, która by mi radą służyła” (Przeździecki, 1928, s. 23).

Rozpoczynając swoje urzędowanie biskupie w diecezji (Włodarczyk, 1968, s. 224; Aleksandrowicz 1971, s. 103–108) zwołał konferencję z duchowieństwem, na której ogłosił nowe nominacje. Następnym krokiem była organizacja życia reli-

gijnego na terenie diecezji. Zorganizował Niższe i Wyższe Seminarium Duchowne. W 1923 r. założył w Siedlcach Gimnazjum Biskupie imienia Świętej Rodziny. Szkoła ta wydała wielu kandydatów do kapłaństwa. Dzięki jego staraniom utworzono Muzeum Diecezjalne.

W dniach 28–30 sierpnia 1923 r. zwołał w Janowie Podlaskim Synod Diecezjalny Podlaski, na którym uporządkowano prawodawstwo diecezjalne oraz opracowano główne założenia dotyczące charakteru i metod pracy duszpasterskiej. Ułożono 266 statutów synodalnych obejmujących sprawy religijne, duszpasterskie i prawne. W diecezji powołał 66 nowych parafii, 11 dekanatów, poświęcił 106 kościołów, tak że w 1923 r. diecezja dzieliła się na 18 dekanatów, 181 parafii, miała 262 kapłanów.

W dniach 28–30 czerwca 1929 r. zorganizował w Siedlcach Diecezjalny Kongres Eucharystyczny. Uczestniczyło w nim kilku biskupów, a na zakończenie przybył z Warszawy kard. Aleksander Kakowski. Odzyskał wywiezione przez Rosjan obrazy Matki Bożej z sanktuarium w Kodniu (Stefanowski, 1927, s. 252) i Leśnej Podlaskiej (Aleksander, 1933, s. 128–141). Sprowadził również, wspólnie z nuncjuszem apostolskim, do Sokołowa Podlaskiego relikwie św. Jana Bosko.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność charytatywna księdza biskupa. W listach pasterskich wzywał do udzielania pomocy ubogim oraz wojsku, patronował akcji pomocy dla tysięcy ewakuowanych z Królestwa Polskiego w głąb Rosji. Dnia 20 listopada 1930 r. powołał w każdej parafii, w której działała Akcja Katolicka, specjalną sekcję pod nazwą Miłosierdzie Chrześcijańskie, przemianowaną później (w 1931 r.) na Stowarzyszenie „Caritas”.

Biskup był propagatorem różnego rodzaju organizacji i bractw religijnych w diecezji. Powołał w diecezji następujące bractwa: Apostolstwo Modlitwy, Bractwo III Zakonu, Bractwo Trzeźwości świętego Józefa, Bractwo Różańcowe, Bractwo Szkaplerza Karmelitańskiego, Bractwo Trójcy Przenajświętszej, Bractwo Najświętszego Sakramentu, Bractwo Nauki Chrześcijańskiej, Bractwo świętej Anny (Dmowski, 2013, s. 151).

Z organizacji należy wymienić Akcję Katolicką oraz Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. W Liście pasterskim z 25 marca 1920 r. takimi słowami zwracał się do młodzieży:

Dobry Bóg wśród trudów i cierpień urzędu biskupiego daje mi pociechę i radość. Taką radością i pociechą wy dla mnie jesteście... Młodzież złączona w stowarzyszenia poznaje się wzajemnie, przyzwyczajają się do wspólnej pracy, uczy się wysłuchiwać zdań innych, zastanawiać się nad nimi, nabiera śmiałości w wypowiedaniu publicznie swoich zapatrywań, pracuje razem z liczną gromadą kochających Boga i Ojczyznę.

W tych słowach warto podkreślić dwa fragmenty, które świadczą o wybitnej osobowości bp. Przeździeckiego: wzywa młodzież do śmiałości w wypowiedaniu swoich „zapatrywań”, oraz po drugie, aby byli „gromadą kochających Boga i Ojczyznę”. Takie wezwania są nie mniej ważne dziś, jak były wtedy. Uwidacznia się to również w jego listach pasterskich, w których zachęcał duchowieństwo poza pracą duszpasterską do aktywności społecznej i kulturalnej.

Poza działalnością w diecezji brał udział w analizowaniu i rozwiązywaniu problemów ogólnospołecznych. Popierał powstanie Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji, a także Stronnictwa Pracy. Zasiadał w kierownictwie Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich. W latach 1928–1938 należał do kilku komisji Episkopatu: Papieskiej, Prawnej, Prasowej, Synodalnej oraz Rady Biskupów do Spraw KUL-u (Mysłek, 1966, s. 164–166).

Brał udział w wielu kongresach, zjazdach i konferencjach naukowych w kraju i za granicą. W kraju uczestniczył w Kongresach Eucharystycznych w: Częstochowie (1928 r.), Toruniu (1929 r.), Poznaniu (1932 r.). Za granicą wziął udział w następujących kongresach w: Welehradzie (1924 r.), w Kongresie Eucharystycznym w Rzymie (1925 r.), Chicago (1926 r.), Pradze (1929 r.), Paryżu i Kartaginie (1930 r.), Dublinie (1932 r.), Kownie (1934 r.), Manili (1937 r.). Odbił wiele podróży do Rzymu. Poza wspomnianymi już podróżami do Piusa X w 1912 r. i do Benedykta XV w 1916 r., wyjeżdżał do Rzymu w latach 1923, 1924, 1927, 1928, 1929, 1931, 1932, 1933, 1934. (Jarmoch, Bylina, 2018, s. 99)

Warto na koniec wspomnieć o tym, że współpracował z przedstawicielami Wojska Polskiego. W Listach pasterskich i odezwach apelował o ofiary na rzecz rozbudowy armii polskiej. Propagował tworzenie na terenie diecezji Kół Opieki Religijnej nad Żołnierzami. Był członkiem zarządu Podlaskiego Komitetu Obywatelskiego Funduszu Obrony Narodowej, który powstał w grudniu 1936 r. Za działalność społeczną został odznaczony przez władze państwowe następującymi odznaczeniami: Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (7 listopada 1925 r.) i Złotym Krzyżem Ligii Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (28 listopada 1937 r.).

ORGANIZACJA CENTRALNYCH INSTYTUCJI DIECEZJALNYCH

Po objęciu rządów w diecezji 2 grudnia 1918 r. ksiądz biskup przystąpił do organizacji instytucji diecezjalnych.

Kuria diecezjalna

Biskup Przeździecki już na wstępie mianował wikariusza generalnego, kanclerza, notariuszy, egzaminatorów prosynodalnych, cenzorów ksiąg religijnych

oraz skarbnika diecezjalnego. Biskupem sufraganiem został bp Czesław Sokołowski, który pełnił też funkcję wikariusza generalnego aż do śmierci ordynariusza w maju 1939 r. Po wikariuszu generalnym najważniejsze stanowisko w Kurii zajmował kanclerz (Dmowski, 2013, s. 189–198). Siedziba Kurii diecezjalnej początkowo znajdowała się w Siedlcach, następnie w Janowie Podlaskim, a od 23 sierpnia 1921 r. ponownie w Siedlcach. Zasadniczy podział zadań w kurii nastąpił w 1929 r., w którym biskup wydał *Instrukcję dla Kurii Diecezji Podlaskiej* (Dmowski, 2013, s. 194), dzieląc ją na dwanaście referatów – działów. Nadzór nad całością prowadzonych w Kurii spraw sprawował kanclerz i wikariusz generalny.

Do kolejnej reorganizacji siedleckiej Kurii doszło w 1939 r. Dnia 21 stycznia tego roku ordynariusz podpisał kolejną *Instrukcję dla Kurii Diecezji Podlaskiej*, która obowiązywała już od 1 lutego tego roku.

Sąd Biskupi

Sąd Biskupi został powołany (na mocy nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r.) już następnego dnia po ingresie biskupa, to jest 2 grudnia 1918 r. Uprawnienia Sądu Biskupiego opierały się na przepisach Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Synodu Diecezjalnego Podlaskiego. Trybunałem II instancji był dla Sądu Biskupiego Sąd Metropolitalny w Warszawie. W strukturze organizacyjnej sądu wyróżniono następujące stanowiska: oficjał i jego zastępcę, defensor (obrońca węzła małżeńskiego), promotor sprawiedliwości, sędziowie synodalni, audytorzy, notariusze. Na czele sądu w zastępstwie ordynariusza stał oficjał, a jego zastępcą w przypadku nieobecności oficjała, był wiceoficjał. Z sądem biskupim współpracowali adwokaci świeccy i duchowni oraz lekarze. Większość spraw prowadzonych w sądzie dotyczyła unieważnienia małżeństwa oraz separacji. Siedziba sądu mieściła się kolejno w Janowie Podlaskim, Łukowie, ostatecznie w Siedlcach.

Kapituły

Biskup H. Przeździecki rozpoczął swoje rządy w diecezji, od powołania do istnienia Rady diecezjalnej, na czele z ks. kan. Adolfem Pleszczyńskim. Instytucja ta funkcjonowała i wypełniała tymczasowo zadania przysługujące z prawa kościelnego kapitule katedralnej. Rada diecezjalna została rozwiązana podczas ingresu do katedry w Janowie Podlaskim, 5 stycznia 1919 r., kiedy to zostali mianowani pierwsi kanonicy w osobach księży: Karola Dębińskiego, Tadeusza Osińskiego i Ignacego Jasińskiego. Godność prałata dziekana została zarezerwowana dla przyszłego biskupa pomocniczego. 25 listopada 1919 r. Kongregacja Konsystorska w Rzymie restytuowała powołaną przez bp. H. Przeździeckiego, Kapitułę Katedralną.

Kapituła Katedralna według Kodeksu Prawa Kanonicznego służyła ordynariuszowi w zarządzaniu sprawami diecezjalnymi. Po śmierci ordynariusza kapituła (Dmowski, 2012, s. 75–95) wybierała wikariusza kapitulnego, który zarządzał diecezją do czasu mianowania nowego ordynariusza przez Stolicę Apostolską. Członkowie Kapituły, kanonicy, najbliżsi współpracownicy biskupa, dzielili się na gremialnych, czyli rzeczywistych, oraz honorowych. Pierwsza sesja kapituły odbyła się 18 lutego 1919 r. Na prałata dziekana Kapituły bp Przeździecki powołał, 19 listopada 1919 r., biskupa sufragana, Czesława Sokołowskiego. Dnia 29 kwietnia 1924 r. biskup ordynariusz przeniósł dotychczasową Kapitułę Katedralną z Janowa do Siedlec.

Po przeniesieniu stolicy biskupiej do Siedlec dotychczasowa katedra w Janowie Podlaskim pod wezwaniem Trójcy Świętej otrzymała tytuł kościoła kolegiackiego. W związku z tym powstała przy niej kapituła kolegiacka *Capitulum Collegiale Insigne*. Uczynił to papież Pius XI, wydając 20 lutego 1924 r. breve apostolskie pt. *Cum Venerabilis*. Dekret wykonawczy papieskiego breve wydał bp Przeździecki dnia 29 kwietnia 1924 r. Kapituła Katedralna została przeniesiona do Siedlec, natomiast w Janowie Podlaskim pozostało Wyższe Seminarium Duchowne. Dnia 9 września 1924 r. odbyła się w Janowie uroczystość instalacji członków Kapituły Kolegiackiej Janowskiej. W jej skład weszli duchowni, którzy z powodu limitu miejsc nie mogli wejść do grona kanoników kapituły katedralnej. Równocześnie z tą instalacją odbyła się uroczystość rozpoczęcia roku akademickiego w seminarium duchownym (Grabowski, 1924, s. 154–157). Pierwszy skład kapituły kolegiackiej liczył czterech prałatów i ośmiu kanoników. Jej zebrania odbywały się kilka razy w roku na sesjach zwyczajnych i nadzwyczajnych. W 1928 r. kapituła kolegiacka wprowadziła godność kanoników honorowych, którzy mogli być powoływani także z innych diecezji.

Synod diecezjalny

Bardzo ważnym wydarzeniem służącym scaleniu diecezji podlaskiej i porządkującym jej prawodawstwo był synod diecezjalny, zwołany do Janowa Podlaskiego. W historii diecezji było to wydarzenie bez precedensu, gdyż wcześniej żaden z biskupów nie zwołał synodu, ponieważ pod zaborem rosyjskim było to niemożliwe lub znacznie utrudnione. Na terenie zaboru rosyjskiego obowiązywało zarządzenie cara Aleksandra I z 1818 r., według którego żaden synod nie mógł się odbyć bez pozwolenia rządu. Natomiast dokumenty wypracowane na synodzie musiały ostatecznie uzyskać aprobatę władzy carskiej.

Pierwszy synod w dziejach diecezji podlaskiej odbył się 28–30 sierpnia 1923 r. w Janowie Podlaskim. „Zadaniem synodu było ujednoczenie przepisów

prawnych obowiązujących na terenie diecezji oraz ujednoczenie charakteru i metod pracy duszpasterskiej na jej terenie” (Dmowski, 2013, s. 225). Przygotowania do synodu rozpoczęły się rok wcześniej. Wolę zwołania synodu wyraził bp Przeździecki 16 listopada 1921 r. na VIII konferencji z dziekanami. Na kolejnej konferencji, 25 stycznia 1922 r., mianował promotora i notariusza synodu oraz polecił, aby na kongregacjach dekanalnych przygotowywano wnioski i dezyderaty duchowieństwa. Z kolei 8 czerwca 1922 r. powołał jedenaście komisji w celu przygotowania problematyki synodu. Duchowieństwo mogło zapoznać się z tą problematyką oraz z zadaniami synodu, które zostały opublikowane w *Wiadomościach Diecezjalnych Podlaskich* nr 9 (1922).

Podczas obrad synodu odbyły się trzy sesje publiczne i trzy kongregacje generalne. Ułożono 266 statutów, w których uregulowano wszystkie problemy dotyczące życia religijnego, duszpasterstwa i prawodawstwa diecezjalnego. Dnia 30 sierpnia 1923 r. bp Przeździecki zatwierdził opracowane statuty i zamknął obrady synodu. Uchwały synodu weszły w życie 1 stycznia 1924 r. Drugi synod miał się odbyć w 1938 r., jednak ze względu na chorobę, a później śmierć, biskupa nie doszło do jego zwołania.

Niewątpliwym osiągnięciem synodu obok ujednoczenia przepisów prawnych dotyczących wszystkich dziedzin życia religijnego i funkcjonowania administracji w diecezji, było też przyjęcie księgi *Porządek nabożeństw w kościołach*. Księga ta określała zasady sprawowania nabożeństw w dni świąteczne, zawierała przepisy dotyczące kultu eucharystycznego i maryjnego oraz sprawowania nabożeństw okresowych i świętowania uroczystości narodowych. *Porządek nabożeństw w kościołach* obowiązywał w diecezji przez 95 lat, aż do czasu przyjęcia 1 stycznia 2019 r. nowych uchwał II Synodu Diecezji Siedleckiej.

Seminarium duchowne

Pierwszy biskup odrodzonej diecezji podjął starania o zwrot zajętych przez urzędy państwowe budynków dawnego seminarium janowskiego. Do tego czasu alumni diecezji podlaskiej mieli kontynuować studia w seminarium w Lublinie.

Dnia 8 października 1919 r., w Janowie Podlaskim w odzyskanym gmachu Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Janowskiej, czyli Podlaskiej, odbyła się uroczysta inauguracja, pierwszego od wskrzeszenia diecezji, roku akademickiego 1919/1920. Biskup Henryk Przeździecki, wypowiedział wówczas:

Szczęśliwi jesteśmy, że seminarium nasze diecezjalne wskrzeszamy w tych murach, w którym mieściło się ono długie lata, aż do czasów przesładowania przez schizmatyczny rząd rosyjski, gdy po gwałtownym wywie-

zieniu z Janowa świętobliwego poprzednika Naszego, biskupa Beniamina Szymańskiego, rozproszono zarząd diecezjalny i zamknięto seminarium (Przeździecki, 1928, s. 48).

Na mszy świętej w katedrze janowskiej biskup ordynariusz odczytał dekret erekcyjny i wygłosił przemówienie Powiedział m.in.: „Seminarium nasze ma być szkołą, która wydawać powinna mężów pełnych ducha Bożego, na wszelkie dzieło dobre gotowych (2Tm 3,17), którzy by takim światłem nauki i cnoty jaśnieli, iżby zdołali umiejętnie i skutecznie mądrością napełniać innych” (Dmowski, 2013, s. 231). Rektorem seminarium został biskup sufragan Czesław Sokołowski. Za patrona seminarzystów obrano św. Stanisława Kostkę. Przychylając się do prośby bp. H. Przeździeckiego, papież zgodził się, by seminarium przyjęło imię: Seminarium Benedykta XV. Siedzibą seminarium od 8 października 1919 r. do wybuchu II wojny światowej był Janów Podlaski. Po przeniesieniu stolicy biskupiej do Siedlec, tam również znalazła się siedziba Seminarium Duchownego.

NEOUNIA NA TERENIE DIECEZJI SIEDLECKIEJ

Na początku swego posługiwania na Podlasiu, w jednym liście pasterskim napisał:

Pochodzę z rodziny, początek swój mającej na Podlasiu i dlatego już jako dziecko nasłuchiwałem się o podlaskich męczennikach za wiarę świętą. Serce dziecka, następnie kleryka, wreszcie kapłana, ustawicznie złączone było z bohaterskimi wyznawcami Kościoła, a mymi współziomkami. Dlatego nikt się nie dziwił, że gdym w dniu ingresu zbliżył się do drzwi świątyni w Janowie, zanim przekroczyłem próg, uklękłem i ucałowałem ziemię zroszoną krwią męczenników (Sobolewski, 2017, s. 138).

We wskrzeszonej w 1918 r. diecezji podlaskiej znaczącą grupę wiernych obrządku łacińskiego stanowili unicy i ich potomkowie, którzy wykorzystali możliwość przejścia do Kościoła rzymskokatolickiego na mocy ogłoszonego w 1905 r. tzw. ukazu tolerancyjnego. Ponadto na terenie diecezji zamieszkiwali unicy włączeni do Cerkwi prawosławnej, którzy z różnych względów nie przeszli do Kościoła katolickiego po ukazie tolerancyjnym w latach 1905–1906.

Pragnienie bp. Przeździeckiego, aby szeroko otwarto drzwi Kościoła rzymskokatolickiego dla prawosławnych, wpisywało się także w politykę wschodnią Stolicy Apostolskiej, a zwłaszcza papieża Piusa XI, który w tym celu powołał do

istnienia Kongregację Kościoła Wschodniego i utworzył w Rzymie, 17 października 1917 r., Instytut dla Studiów Wschodnich. W obawie przed ukrainizacją Cerkwi, jak również kierując się racjami polityki państwa polskiego, ordynariusz podlaski uważał, że nowo powstałe parafie neounickie powinny być podporządkowane jurysdykcyjnie miejscowym biskupom łacińskim w tym diecezjach, w których funkcjonowały. Plan taki przedstawił bp Henryk Przeździecki Stolicy Apostolskiej w 1923 r. i otrzymał zgodę na jego realizację. Kongregacja do spraw Kościołów Wschodnich wydała dokument *Zelum Amplitudinis* (10 grudnia 1923 r.) zgodnie z wytycznymi zawartymi w tej instrukcji Stolicy Apostolskiej, na terenie dawnego zaboru rosyjskiego, w miejscowościach, w których ludność prawosławna wyraziła wolę przystąpienia do unii lub dojdzie do innych sprzyjających okoliczności, miały być erygowane parafie obrządku słowiańsko-bizantyjskiego, gdzie pracę duszpasterską mieli prowadzić duchowni tegoż obrządku, w zależności od jurysdykcji miejscowego biskupa łacińskiego. W dokumencie tym zawarte jest stwierdzenie, że „Kościół katolicki zostawia nietknięte te wszystkie obrządki i dyscyplinę jakich dany Kościół trzymał się i jakie się znajdują w jego starożytnych i czcigodnych rytuałach. Szczególnie zaś na to trzeba uważać tam, gdzie znajdują się prawosławni pragnący przyłączyć się do Kościoła katolickiego” (Sobolewski, 2017, s. 140).

Papież Pius XI uznawał zasadę: *Nec plus, nec minus, nec alitu*, czyli: „Nic nie dodawać, nic nie ujmować, nic nie zmieniać”. Zgodnie z wytycznymi Stolicy Apostolskiej, neounicy mieli trzymać się wiernie obrządku słowiańsko-bizantyjskiemu, uznawać prymat papieża, którego imię wymieniano podczas sprawowania mszy świętej oraz w neounickim wyznaniu wiary wpisano *filioque*.

Do budowania obrządku słowiańsko-bizantyjskiego zaproszono jezuitów, kapucynów, bazylianów, oblatów i redemptorystów. Trzeba też wspomnieć, że akcja neounijna była prowadzona nie tylko w diecezji podlaskiej, ale również w archidiecezji wileńskiej, łuckiej, lubelskiej i pińskiej, a biskupi tych diecezji otrzymali prawo zakładania parafii neounickich.

W momencie rozpoczęcia akcji neounijnej spodziewano się powrotu do katolicyzmu byłych unitów zmuszonych przez carat do przejścia na prawosławie. Pierwsze działania, nie przyniosły powodzenia. Nie zrażając się niepowodzeniami, bp Przeździecki kontynuował akcję neounijną. W licznych przemówieniach i listach pasterskich zwracał się do duchowieństwa i wiernych z prośbą o życzliwość i pomoc dla prawosławnych, którzy pragną jedności z Rzymem. Dzięki jego zdecydowanej postawie i pracy, w ciągu 15 lat (1924–1939) neounia powoli tworzyła się i krzepła (Sobolewski, 2017, s. 140).

Pierwsza parafia neounicka p.w. św. Praksedy została erygowana 12 kwietnia 1925 r. w miejscowości Hola w powiecie włodawskim. W sumie, w okresie

pontyfikatu bp. Przeździeckiego do II wojny św. powołano 12 parafii neounickich (Rzemieniuk, 1999, s. 105). Według danych kościelnych, w 1938 r. do parafii neounickich należało 1900 wiernych. Po wojnie, w wyniku akcji „Wisła” w 1947 r. wysiedlono większość unitów przesiedlając ich do związku radzieckiego lub na tzw. Ziemię Odzyskane. W czasie akcji „Wisła” statut unity nie gwarantował pozostania na Podlasiu. Dlatego też wierni parafii neounickich oraz prawosławni, aby uchronić się przed przymusowymi wysiedleniami, przechodzili do Kościoła rzymskokatolickiego (Tłumacki, 2007, s. 106–108). Aktualnie pozostała tylko jedna parafia neounicka w Kostomłotach, licząca ok. 140 wiernych. Opiekę biskupią nad parafią sprawuje delegat apostolski, biskup siedlecki Kazimierz Gurda (Wereda, 2018, s. 428).

Episkopat Polski również wypowiadał się za poparciem rozwoju Kościoła Bizantyjsko-Słowiańskiego w naszym kraju. Chrystus bowiem – jak nauczali biskupi – powołał wszystkie narody do Kościoła, a nie do obrządku łacińskiego. Nie wszyscy jednak biskupi opowiadali się za utworzeniem w Polsce nowego obrządku. Stanowisko bp. Przeździeckiego w sprawie unii było umiarkowane; pragnął on działać stosownie do życzenia Stolicy Apostolskiej, a jednocześnie uwzględniał polską rację stanu, mianowicie, aby w kraju panowała jedność. W swoich listach zachęcał katolickie rodziny w diecezji, aby modliły się o zjednoczenie chrześcijaństwa. Na konferencji dziekańskiej w 1926 r. mówił: „Nie pozwólmy na żaden ucisk, przymus. Nie w swarach, kłótniach, nienawiści, lecz w zgodzie, jedności i miłości buduje się Królestwo Boże” (Matyska, 2003, s. 65). Księża katolicycy byli natomiast na ogół negatywnie ustosunkowani do dzieła tworzenia nowego obrządku w łonie Kościoła katolickiego. Podobne stanowisko również prezentował biskup lubelski, Marian Fulman. Jego zdaniem, byłoby korzystniej, zarówno dla Polski i polskiego Kościoła oraz dla samych prawosławnych, aby przyjmowali katolicyzm w obrządku łacińskim, pomijając drogę pośrednią, jaką był obrządek bizantyjsko-słowiański. Nowy obrządek, według niego, nie zapewniał ściślejszego związania ludności prawosławnej z resztą społeczeństwa polskiego. Inne spojrzenie w tej kwestii miał natomiast bp H. Przeździecki który w swoich wypowiedziach podkreślał, że

jest tylko jeden prawdziwy Kościół Chrystusowy, którego widzialną głową jest Biskup rzymski, a obrządki nie dzielą Kościoła, podobnie jak nie dzielą języki jedności ludzkiej rodziny. W Kościele katolickim nie ma lepszych lub gorszych obrządków, wszystkie są święte, wszystkie czcigodne (Matyska, 2003, s. 67).

Podobne zastrzeżenie zgłaszał kard. August Hlond. Ogół Polaków przyznawał jednak rację bp. Fulmanowi. Władze polityczne Polski z jednej strony widzia-

ły w ruchu unijnym nadzieję na integrację społeczności prawosławnej z narodem polskim w ramach kościoła katolickiego, ale z drugiej strony obawiały się wzrostu konfliktów. Ostatecznie zaczęło dominować to drugie stanowisko. Ministerstwo Wyznań i Oświecenia Publicznego wydało 24 listopada 1924 r. następujące oświadczenie: „Rząd Polski winien się zastrzec przeciw wprowadzaniu przez księdza biskupa Henryka Przeździeckiego nowego obrządku słowiańsko-katolickiego na terenie Rzeczypospolitej, gdyż akcja ta nie rokuje dla państwowości i narodowości polskiej żadnej korzyści, natomiast grozi komplikacjami” (Rzemieniuk, 1999, s. 67). Ruch unijny, zdaniem władz polskich, nie ma walorów polonofilskich, asymilacyjnych i konsolidujących, przeciwnie – aktywizuje ludność prawosławną przeciw Polsce. Negatywne stanowisko władz państwowych poparła znaczna część polskiej prasy. Ostatecznie sytuacja ta unormowała się z chwilą podpisania 20 czerwca 1938 r. układu „W sprawie byłych unickich Kościołów i Kaplic, które zostały odebrane Kościołowi Katolickiemu przez Rosję” między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską. W uznaniu zasług bp. Przeździeckiego dla neounii papież Pius XI powołał go w 1932 r. na konsultora św. Kongregacji dla Kościoła Wschodniego (Dydycz, 2014, s. 29). Kościół katolicki w Polsce miał dwa obrządki: łaciński i bizantyjsko-słowiański.

***

Sytuacja geopolityczna jaka zaistniała w Europie, po zakończeniu I wojny światowej, przyczyniła się, że po 123 latach rozbiorów Rzeczypospolita Polska ponownie zaistniała na mapach świata. Nie ulega wątpliwości, że powyższa sytuacja przyczyniła się do reaktywowania diecezji podlaskiej na mocy bulli papieża Benedykta XV z 24 września 1918 r. Pierwszym biskupem wskrzeszonej diecezji został bp Henryk Przeździecki, kapłan archidiecezji warszawskiej. Pasterz diecezji podlaskiej przyjął na siebie bardzo trudne zadanie organizacji od podstaw diecezjalnych struktur administracyjnych, życia religijnego i pracy duszpasterskiej. Świadom podjętego ciężaru, pisał:

Po latach z górą pięćdziesięciu wstaje do życia diecezja Podlaska, a wstaje w chwili, gdy cała Polska budzi się z długiego letargu niewoli. Bóg łaskaw, że ta umęczona połać naszej ziemi, te drugie katakumby, doczekały się swego triumfu (...) Objąłem Mili Moi, diecezje w warunkach wyjątkowo trudnych. Nie lękam się jednak, ponieważ ufam Bogu (...) Nie liczę na siebie lecz na tego, który umacnia słabe i na umiłowanie Wasze sprawy Bożej. Przy pomocy Bożej rozpocząłem organizację diecezji, obecnie zwracam się

do Was, abyście mi pomogli. Nie ja sam budować będę diecezję lecz razem z Wami; Ukochani Moi. Wiem, że wojna Was zubożyła. Gdybym mógł, czekał bym jeszcze z odwołaniem się do serc Waszych o grosz ofiary na potrzeby diecezji. Lecz Wy sami nie pozwalacie mi odwlekać tej sprawy. Codziennie zwracacie się do mnie o kapłanów, których pragniecie mieć w świątyniach swoich. Kuria moja zasypywana jest całym stosem przeróżnych spraw, do których załatwienia potrzebni są mi pomocnicy (Przeździecki, 1928, s. 36–37).

Mimo wielu trudności, jakie napotykał, bp. Henryk Przeździecki, bardzo szybko odtworzył na terenie diecezji, struktury administracyjne oraz dekanalne i parafialne. W momencie objęcia rządów, na początku 1919 r. diecezja była podzielona na 9 dekanatów, a w 4 lata później w 1923 r. dekanatów było 18. „W 1918 r. diecezja miała 110 parafii i dwie filie duszpasterskie, zaś w roku 1936 na Podlasiu istniało już 228 parafii i 22 filie duszpasterskie, które z czasem stały się samodzielnymi parafiami” (Sobolewski, 2017, s. 127).

W okresie swojego pontyfikatu biskup podlaski powołał do istnienia 103 parafie obrządku łacińskiego i 12 obrządku bizantyjsko-słowiańskiego.

Biskup Przeździecki był doskonale zorientowany, że na terenie podległym jego jurysdykcji mieszkały tysiące prawosławnych, którzy w trudnym czasie I wojny św. zostali pozbawieni opieki religijnej ze strony swych kapłanów. Wielu z nich zwracało się z prośbami do biskupa podlaskiego o opiekę duchową. W 1921 r. w granicach diecezji mieszkało 37 tysięcy prawosławnych, głównie w powiecie włodawskim i bialskim. Wojna oraz rewolucja bolszewicka spowodowały rozpad struktur parafialnych Cerkwi prawosławnej i odbiły się na jej kondycji nie tylko w Rosji, ale i w Polsce. Rozumiejąc potrzeby religijne prawosławnych oraz byłych unitów, którzy przyjęli prawosławie podczas prześladowań, ordynariusz podlaski uważał, że należy utworzyć dla nich parafie katolickie obrządku wschodniego, które będą podporządkowane biskupowi łacińskiemu. Stanowisko bp. Przeździeckiego w sprawie otwarcia drzwi Kościoła katolickiego dla prawosławnych było zbieżne z polityką wschodnią Stolicy Apostolskiej, zwłaszcza papieża Piusa XI, który bardzo interesował się sytuacją prawosławia w Europie Wschodniej i Rosji. Jakkolwiek władze polskie wrogo odnosiły się do idei i działań bp. Przeździeckiego uważając, że szkodzą one polskim interesom narodowym, to jednak dzięki jego zdecydowanej postawie w ciągu 15 lat (1924–1939) neounia, którą bardzo popierał, powoli tworzyła się i krzepła.

Jubileusz 200-lecia istnienia diecezji stanowi doskonałą okazję do wyrażenia oceny, że bp Henryk Przeździecki wpisał się w dzieje diecezji siedleckiej, jako promotor odnowy i jako ten, na kim spoczął ciężar odbudowy zniszczonych po

czasach zaborów i I wojny światowej struktur kościelnych na Podlasiu oraz zadanie odnalezienia klucza jedności Kościoła na ziemi uświęconej męczeńską krwią unitów, prześladowanych z powodu ich więzy z następcą Piotra. Niosąc tę wielką odpowiedzialność, był jednocześnie wrażliwy i otwarty na potrzeby, nie tylko na terenie swojej diecezji i ojczyzny, ale także w innych krajach Europy i świata.

Reasumując, należy podkreślić, że działalność bp. Henryka Przeździeckiego, wielkiego męża stanu zarówno na forum kościelnym jak i narodowym, przyczyniła się pozytywnie do stabilizacji stosunków religijno-społecznych i politycznych w diecezji podlaskiej w okresie międzywojennym w II Rzeczypospolitej.

Bibliografia:

- Aleksander, O. (1933). *Powrót cudownego obrazu Matki Bożej do Leśnej na Podlasiu*. Częstochowa.
- Aleksandrowicz, P. (1971). *Diecezja siedlecka czyli podlaska*. Siedlce.
- Balicki, L. (1985). Biskup Henryk Przeździecki jako negocjator z Rządem. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 32 (4), 5–25.
- Błoński, B. (1989). Biskup Henryk Przeździecki – pierwszy ordynariusz wskrzeszonej Diecezji Siedleckiej, czyli Podlaskiej. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie*, (4–5), 156–163.
- Błoński, B., Dmowski, R., Wereda, D. (2018). *Diecezja Siedlecka 1918–2018, Studia i materiały z dziejów*. Siedlce: Unitas.
- Buzek, J. (1918). *Projekt konstytucji państwa polskiego i ordynacji sejmowej oraz uzasadnienie i porównanie projektu konstytucji państwa polskiego z innymi konstytucjami*. Warszawa.
- Dmowski, R. (2012). Kapituły Diecezji Podlaskiej w latach 1918–1939. *Prace Archiwalno-Konserwatorskie*, (18), 75–95.
- Dmowski, R. (2013). *Unitis Viribus. Diecezja Podlaska w II Rzeczypospolitej*. Warszawa.
- Dudka, F. (1999). Zarys historyczny dziejów Diecezji Siedleckiej. W: E. Jarmoch (red.) *Katalog Diecezji Siedleckiej 1999* (s. 46–59). Siedlce: Kuria Diecezjalna w Siedlcach.

- Dydcz, R. (2014). Neounijna akcja Biskupa Henryka Przeździeckiego. *Podlaski Kwartalnik Kulturalny*, (4), 22–36.
- Grabowski, J. (1924). Początek Roku Seminaryjnego 1924–1925 w Wyższym Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie*, (8–10), 154–157.
- Jarmoch, E. Bylina, S. (2018). *Te Deum Laudamus. Biskupi – Duchowieństwo – Ruchy Religijne Diecezji Siedleckiej w latach 1918–2018*. Siedlce: Wydawnictwo Unitas.
- Koszt, S. (1939). Ostatnie dni i chwile w życiu Jego Eksceleencji księdza biskupa Podlaskiego Henryka Przeździeckiego. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie* (6), 199–202.
- Madej, A. Krawczyk, R. (2018). Historia procesu beatyfikacyjnego Unitów Podlaskich – Męczenników z Pratulina. *Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego*, (37), 337–353.
- Mysiek, W. (1966). *Kościół Katolicki w Polsce w latach 1918–1939*. Warszawa.
- Nabywaniec, S. (2009). Neounia. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. XIII (s. 923–925). Lublin.
- Niebielski, Z.E. (2012). Przeździecki Henryk. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. XVI (s. 719–722). Lublin.
- Przeździecki, H. (1918). List pasterski J. E. ks. dr. H. Przeździeckiego wydany przy objęciu diecezji podlaskiej z dnia 21.XI.1918 roku. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie, 1918–1999*, 8–14.
- Przeździecki, H. (1928). *Listy pasterskie i przemówienia 1918–1928*. Poznań.
- Rzemieniuk, F. (1999). *Kościół Katolicki obrządku bizantyńsko-słowiańskiego (Neounia)*. Lublin.
- Sobolewski, Z. (2017). *Imię Twoje wystawiamy. Dzieje Diecezji Siedleckiej (1818–2018)*. Siedlce.
- Stefanowski, M. (1927). Cudowny Obraz Matki Boskiej Kodeńskiej w Siedlcach. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie*, (8).
- Szkopowski, M. (1939). Zmarł świętej pamięci biskup Henryk Przeździecki na posterunku 11.V.1939 roku. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie*, (7–8), 310–312.
- Tłomacki, A. (2007). Kościół rzymsko-katolicki obrządku bizantyńsko-słowiańskiego (Kościół neounicki) na południowym Podlasiu w latach 1924–1947. *Radzyński Rocznik Humanistyczny*, 5, 96–130.
- Wereda, D. (2018). Kościół unicki w dziejach diecezji siedleckiej. W: B. Błoński, R. Dmowski, D. Wereda (red.), *Diecezja Siedlecka 1818-2018. Studia i materiały z dziejów* (s. 393–428). Siedlce: Wydawnictwo Unitas.
- Włodarczyk, J. (1968). Wskrzeszenie diecezji podlaskiej i jej organizacja. *Wiadomości Diecezjalne Podlaskie*, (10), 121–224.

THE MAIN PROBLEMS OF THE DIOCESE OF SIEDLCE AFTER REGAINING INDEPENDENCE IN THE WRITINGS AND ACTIONS OF BISHOP HENRYK PRZEŹDZIECKI

SUMMARY

The person of Henryk Przeździecki, the first bishop of the restored Diocese of Podlachia (i.e. Siedlce) is worth reminding in the 200-th anniversary of the foundation of the Diocese, due to his enormous services for the Church in Poland. The paper is divided into four parts. The first part is devoted to the biography of the bishop, and the second concentrates on the bishop's activity related to the organisation and management of the diocese and as a member of the Episcopate of Poland. The third part presents an outline of the central institutions of the diocese organized by bishop Henryk Przeździecki. The last part focuses on the problem of Neo-Union in the Diocese of Siedlce.